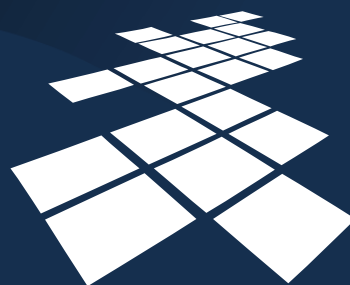

Ćwiczenie 12 – PL/SQL

Język PL/SQL – kursory
i wyjątki

UCZELNIA
ONLINE

Ćwiczenie 12 – PL/SQL

Niniejsze ćwiczenie dotyczy dwóch odrębnych zagadnień języka PL/SQL. Pierwsze z nich to kursory, będące konstrukcjami pozwalającymi na odczyt w programie PL/SQL zbioru rekordów. Drugie zagadnienie to obsługa wyjątków w programie PL/SQL.

Wymagania:

Umiejętność tworzenia zapytań w języku SQL, znajomość operacji z grup DML i DDL, umiejętność tworzenia prostych programów PL/SQL.

Plan ćwiczenia

- Definicja kursora, podział kursorów na jawne i niejawne.
- Operacje realizowane na kursorze.
- Atrybuty kursora.
- Pętla FOR z kurorem, pętla FOR z podzapytaniem.
- Klauzula WHERE CURRENT OF.
- Kursor niejawny.
- Wyjątki predefiniowane i użytkownika.
- Propagacja wyjątków.
- Procedura RAISE_APPLICATION_ERROR.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (2)

Na początku omówiona zostanie definicja kursora, wyjaśnione zostaną różnice pomiędzy kurorem jawnym i niejawnym. Następnie zaprezentowane zostaną operacje realizowane na kursorze: deklarowanie kursora, otwieranie kursora, pobieranie rekordów z kursora oraz zamykanie kursora. W dalszej części ćwiczenia przedstawione zostaną atrybuty kursora i ich zastosowanie. Dalej omówimy pętle FOR z kurorem i podzapytaniem oraz wykorzystanie klauzuli WHERE CURRENT OF. Problematykę dotyczącą kursorów zakończymy zaprezentowaniem kursora niejawnego.

Dalej omówiona zostanie obsługa wyjątków w programie PL/SQL. Zaprezentujemy działanie programu z obsługą wyjątków, wprowadzimy podział na wyjątki predefiniowane i użytkownika. Następnie dokładnie wyjaśnimy propagację wyjątków w bloku PL/SQL. Ćwiczenie zakończymy omówieniem procedury RAISE_APPLICATION_ERROR.

Kursor

- Kursor jest nazwą dla obszaru roboczego, w którym składowane są informacje o przetwarzanym w programie PL/SQL poleceniu SQL.
- Rodzaje kursorów:
 - jawne – deklarowane przez programistę,
 - niejawne – tworzone automatycznie dla poleceń INSERT, UPDATE, DELETE i zapytań SELECT INTO.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (3)

Każde polecenie SQL, umieszczone w programie PL/SQL, w trakcie wykonania zostaje skojarzone z obszarem pamięci, w którym przechowywane są informacje o przetwarzanym poleceniu: m.in. status wykonania polecenia i zbiór odczytanych z bazy danych rekordów w przypadku zapytania. Dostęp w programie PL/SQL do tego obszaru pamięci, nazywanego również obszarem roboczym, jest możliwy za pomocą specjalnej struktury, tzw. kursora. Każdy kursor posiada swoją własną nazwę i może służyć np. do odczytania liczby rekordów, jakie zmodyfikowało polecenie UPDATE w programie PL/SQL, pobierania po kolei rekordów, jakie z bazy danych odczytało zapytanie, czy też sprawdzenia, czy polecenie DELETE usunęło rekordy.

Wyróżniamy dwa rodzaje kursorów: jawne i niejawne. Kursory jawne są deklarowane przez programistę i służą do odczytu zbioru rekordów z bazy danych (jak pamiętamy z poprzedniego ćwiczenia, zwykłe polecenie SELECT umieszczone w programie PL/SQL może odczytać z bazy danych tylko jeden rekord). Z kolei kursory niejawne są tworzone automatycznie dla każdego z poleceń UPDATE, INSERT, DELETE i SELECT INTO, jakie zostaje umieszczone w programie. Kursory niejawne najczęściej służą do sprawdzenia stanu polecenia, dla którego kursor niejawny został utworzony.

Kursor jawny

- Do zapytań, które mają zwrócić więcej niż jeden rekord.
- Jawnie tworzony przez programistę.
- Sposób użycia:
 1. zadeklarowanie w sekcji DECLARE,
 2. otwarcie – wykonanie zapytania związanego z kurorem, odczytane z bazy danych rekordy trafiają do pamięci,
 3. pobieranie kolejnych rekordów,
 4. zamknięcie – zwolnienie obszaru pamięci kursora.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (4)

Przejdziemy teraz do omawiania kursorów jawnych. Kursory jawne są jedyną metodą, umożliwiającą w programie PL/SQL odczyt zbioru rekordów.

Aby kursor jawny mógł być użyty w programie, konieczne jest wykonanie szeregu operacji. Pierwszą z nich jest zadeklarowanie kursora w sekcji deklaracji bloku PL/SQL. Deklarując kursor programista podaje jego nazwę i zapytanie, które odczyta z bazy danych rekordy, jakie kursor ma udostępniać. Następnie, już w sekcji wykonywalnej programu, kursor musi zostać otwarty. W tym momencie zostaje wykonane zapytanie związane z kurorem, zbiór rekordów, odczytany z bazy danych przez zapytanie, zostaje składowany w związanym z kurorem obszarze pamięci. Po otwarciu kursora można pobierać kolejno rekordy z odczytanego zbioru. Gdy kursor przestaje być potrzebny, należy go zamknąć, co powoduje zwolnienie obszaru pamięci, uprzednio przydzielonego do kursora.

Deklarowanie kursora (1)

- Postać polecenia:

DECLARE

```
CURSOR nazwa_kursora[(lista_parametrów)] IS  
  { zapytanie | RETURN typ_rekordowy }  
  [FOR UPDATE [OF lista_atrybutów]];
```

```
nazwa_parametru typ [{ := | DEFAULT } wartość domyślna ]
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (5)

Na bieżącym slajdzie przedstawiono postać deklaracji kursora. Deklaracja rozpoczyna się od słowa kluczowego **CURSOR**, za którym podaje się nazwę kursora. Dobrą praktyką jest tworzenie nazwy dla kursora z przedrostkiem „cur_”. Jeśli kursor ma być sparametryzowany, listę parametrów kursora umieszczamy w nawiasach po nazwie kursora. Parametry służą do deklarowania kursorów elastycznych, które odczytują różne zbiory rekordów w zależności od wartości parametrów, podanych przy otwieraniu kursora. Każdy parametr musi mieć nadaną nazwę oraz zdefiniowany typ wartości przekazywanej do wnętrza kursora. Uwaga! Dla typu nie podajemy nigdy długości. Np. definiując parametr, będący ciągiem znaków, podajemy tylko nazwę typu, a więc **VARCHAR2**, natomiast nie określamy długości ciągu znaków. Dodatkowo dla parametru można podać wartość domyślną, jaką zostanie przyjęta dla parametru w przypadku, gdy przy otwarciu kursora nie podano wartości dla parametru. Wartość domyślną podaje się po słowie **DEFAULT** lub operatorze przypisania. Jeśli kursor ma więcej parametrów, oddzielone muszą być one od siebie przecinkami.

Kolejna część deklaracji kursora, następująca po słowie **IS**, to zapytanie, które odczyta zbiór rekordów dla kursora. Jeśli kursor jest sparametryzowany, wówczas w zapytaniu należy użyć zdefiniowanych parametrów (np. w klauzuli **WHERE**). Niekiedy w momencie deklaracji kursora nie znamy postaci zapytania kursora. W takim przypadku po słowie kluczowym **RETURN** podaje się jedynie nazwę typu rekordowego o strukturze identycznej ze strukturą rekordów, jakie będzie odczytywał z bazy danych kursor.

Deklarowanie kursora (2)

- Przykład:

```
DECLARE
CURSOR cur_zespoly IS
  SELECT * FROM zespoly;
CURSOR cur_pracownicy(p_id_zesp NUMBER) IS
  SELECT imie, nazwisko, placa_pod
  FROM pracownicy
  WHERE id_zesp = p_id_zesp;
CURSOR cur_pracownicy_2
  RETURN pracownicy%ROWTYPE;
```

Cd. z poprzedniego slajdu. Ostatnim, opcjonalnym elementem deklaracji kursora jest klauzula FOR UPDATE, która określa, że rekordy, odczytywane z bazy danych przez kursor, mogą być zmodyfikowane w programie przez zlecenia UPDATE lub usunięte przez DELETE. Należy mieć świadomość, że przy otwieraniu takiego kursora na rekordach, odczytanych przez zapytanie kursora, zostają założone blokady. Pełną postać klauzuli, „FOR UPDATE OF lista_atrybutów”, używa się wtedy, gdy zapytanie kursora zawiera połączenie, a zablokowane mają zostać rekordy tylko jednej z relacji, biorących udział w połączeniu. W takim przypadku lista_atrybutów powinna zawierać dowolny atrybut z relacji, która ma być blokowana. W przypadku pominięcia listy atrybutów zablokowane zostaną rekordy wszystkich relacji, biorących udział w połączeniu.

W przykładzie, zaprezentowanym na bieżącym slajdzie, zadeklarowano trzy kursory. Pierwszy kursor o nazwie cur_zespoly jest kursorem bezparametrowym, odczytującym wszystkie informacje z relacji ZESPOLY. Kolejny kursor, cur_pracownicy, posiada jeden parametr liczbowy o nazwie p_id_zesp, a zapytanie kursora odczytuje imiona, nazwiska i płace pracowników, zatrudnionych w zespole, którego identyfikator zawiera parametr (parametr jest użyty w klauzuli WHERE do filtrowania wyniku zapytania). Ostatni kursor, c_pracownicy_2, to przykład kursora, którego zapytanie nie jest jeszcze znane. Kursor będzie odczytywał z bazy danych rekordy, których struktura będzie taka sama, jak struktura jednego rekordu relacji PRACOWNICY.

Otwieranie kursora

- Postać polecenia:

```
OPEN nazwa_kursora[(lista parametrów aktualnych)];
```

```
DECLARE
```

```
  CURSOR cur_zespoly IS
```

```
    SELECT * FROM zespoly;
```

```
  CURSOR cur_pracownicy(p_id_zesp NUMBER) IS
```

```
    SELECT imie, nazwisko, placa_pod
```

```
    FROM pracownicy WHERE id_zesp = p_id_zesp;
```

```
BEGIN
```

```
  OPEN cur_zespoly;
```

```
  OPEN cur_pracownicy(10);
```

```
  ...
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (7)

Po zadeklarowaniu kursora, przed jego użyciem, kursor musi zostać otwarty. Służy do tego polecenie **OPEN**, po którym podajemy nazwę otwieranego kursora i, jeśli kursor posiada parametry, w nawiasie listę wartości dla parametrów. W momencie wykonania polecenia **OPEN** zapytanie kursora jest wykonywane a odczytane z bazy danych rekordy zostają zapisane w obszarze roboczym kursora. Wskaźnik bieżącego rekordu kursora zostaje ustawiony na pierwszym rekordzie odczytanego zbioru.

W przykładzie powtórzono deklarację cursorów `cur_zespoly` i `cur_pracownicy` z poprzedniego przykładu. Następnie w sekcji wykonywalnej bloku otwarto kursor `cur_zespoly`, a następnie kursor `cur_pracownicy` z wartością 10 dla parametru `p_id_zesp`. Spowoduje to odczytanie przez kursor danych pracowników z zespołu o identyfikatorze równym 10.

Pobieranie rekordu z kursora

- Postać polecenia: **FETCH** nazwa_kursora **INTO** {lista zmiennych prostych | zmienna rekordowa};

DECLARE

```
CURSOR cur_zespoly IS SELECT * FROM zespoly;  
v_id zespoly.id_zesp%TYPE;  
v_nazwa zespoly.nazwa%TYPE;  
v_adres zespoly.adres%TYPE;  
v_zespol zespoly%ROWTYPE;
```

BEGIN

```
OPEN cur_zespoly;  
FETCH cur_zespoly INTO v_id, v_nazwa, v_adres;  
FETCH cur_zespoly INTO v_zespol;  
...
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (8)

Z otwartego kursora można zacząć pobierać rekordy. Służy do tego polecenie **FETCH**. Po słowie kluczowym **FETCH** podajemy nazwę kursora, następnie po słowie **INTO** umieszczamy albo listę zmiennych prostych, które odbiorą wartości od kolejnych atrybutów rekordu kursora, albo jedną zmienną rekordową, której struktura musi być identyczna ze strukturą rekordu kursora. Wykonanie operacji **FETCH** przesuwa wskaźnik bieżącego rekordu na następny rekord zbioru kursora.

W przykładzie ponownie zadeklarowano kursor `cur_zespoly` oraz cztery zmienne: trzy proste: `v_id`, `v_nazwa` i `v_adres` i jedną rekordową `v_zespol`. W sekcji wykonywalnej bloku otwarto kursor, następnie pierwsze polecenie **FETCH** odczytuje pierwszy rekord kursora `cur_zespoly` i umieszcza wartości atrybutów `ID_ZESP`, `NAZWA` i `ADRES` rekordu, odczytanego z relacji `ZESPOLY` przez kursor, w zmiennych `v_id`, `v_nazwa` i `v_adres`. Druga operacja **FETCH** pobiera kolejny rekord ze zbioru kursora i umieszcza wartości atrybutów w zmiennej rekordowej `v_zespol`.

Zamykanie kursora

- Postać polecenia: **CLOSE** nazwa_kursora;

```
DECLARE
  CURSOR cur_zespoly IS SELECT * FROM zespoly;
  v_zespol zespoly%ROWTYPE;
BEGIN
  OPEN cur_zespoly;
  FETCH cur_zespoly INTO v_zespol;
  ...
  CLOSE cur_zespoly;
  ...
```

Po zakończeniu korzystania z kursora powinien on zostać zamknięty. Wykonuje to polecenie **CLOSE**, po którym podajemy nazwę zamykanego kursora. Wykonanie polecenia **CLOSE** zwalnia obszar roboczy kursora, nie można już z niego pobierać kolejnych rekordów. Jeśli wykonamy operację **FETCH** dla zamkniętego kursora, program zostanie przerwany z błędem **INVALID_CURSOR**.

Po zamknięciu kursor może być ponownie otwarty omawianym już poleceniem **OPEN**. Zapytanie kursora zostaje wtedy ponownie wykonane a do obszaru roboczego kursora zostaje ściągnięty nowy zbiór rekordów.

W zaprezentowanym na bieżącym slajdzie przykładzie otwieramy zadeklarowany kursor **cur_zespoly**, pobieramy z niego rekord poleceniem **FETCH**, następnie zamykamy kursor poleceniem **CLOSE**.

Atrybuty kursora (1)

- %ISOPEN – TRUE jeśli kursor jest otwarty, w przeciwnym wypadku FALSE.
- %FOUND – TRUE jeśli ostatnie pobranie rekordu z kursora zakończyło się powodzeniem, w przeciwnym wypadku FALSE, NULL przed pierwszym pobraniem.
- %NOTFOUND – TRUE jeśli ostatnie pobranie rekordu z kursora zakończyło się niepowodzeniem, w przeciwnym wypadku TRUE, NULL przed pierwszym pobraniem.
- %ROWCOUNT – liczba pobranych z kursora rekordów, przed pierwszym pobraniem równy 0.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (10)

Każdy kursor posiada cztery atrybuty, dzięki którym mamy możliwość sprawdzenia statusu kursora. Aby użyć atrybutu w programie należy nazwę atrybutu poprzedzić nazwą kursora.

Atrybut %ISOPEN posiada wartość TRUE jeśli kursor jest otwarty, w przeciwnym wypadku wartością atrybutu jest FALSE. Wartością atrybutu %FOUND jest TRUE jeśli ostatnia operacja pobrania rekordu z kursora (polecenie FETCH) zakończyło się powodzeniem (rekord został odczytany). Gdy odczytanie rekordu nie zakończyło się powodzeniem (zbiór rekordów kursora jest pusty lub wskaźnik bieżącego rekordu dotarł do końca zbioru rekordów kursora), wartością atrybutu %FOUND jest wartość FALSE. Wartości atrybutu %NOTFOUND są komplementarne w stosunku do wartości atrybutu %FOUND: TRUE gdy ostatni odczyt nie zakończył się powodzeniem i FALSE, gdy odczyt się powiódł. Należy pamiętać, że wartości atrybutów %FOUND i %NOTFOUND są ustawiane po próbie pobrania pierwszego rekordu z kursora, wcześniej wartościami obu atrybutów jest wartość pusta.

Wykorzystując atrybut %ROWCOUNT możemy dowiedzieć się, ile rekordów odczytano dotąd z kursora. Przed pierwszym pobraniem rekordów z kursora wartość tego atrybutu to 0.

Atrybuty kursora (2)

```
DECLARE
CURSOR cur_zespoly IS SELECT * FROM zespoly;
v_zespol zespoly%ROWTYPE;
BEGIN
IF NOT cur_zespoly%ISOPEN THEN
    OPEN cur_zespoly;
END IF;
LOOP
    FETCH cur_zespoly INTO v_zespol;
    EXIT WHEN cur_zespoly%NOTFOUND;
    dbms_output.put_line(to_char(cur_zespoly%ROWCOUNT)
    || v_zespol.nazwa);
END LOOP;
CLOSE cur_zespoly;
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (11)

Przykład zaprezentowany na bieżącym slajdzie pokazuje sposób wykorzystania atrybutów kursora.

W przykładzie zadeklarowano kursor `cur_zespoly` i zmienną rekordową `v_zespol`. Na początku programu sprawdzamy, czy kursor nie został już otwarty, odczytując wartość atrybutu `%ISOPEN`. Jeśli wartość atrybutu to `FALSE`, otwieramy kursor poleceniem `OPEN`.

Następnie rozpoczynamy pętlę `LOOP`, w której będziemy po kolei pobierać rekordy z kursora. Pierwsze polecenie wewnątrz pętli pobiera rekord z kursora i umieszcza wartości atrybutów rekordu w zmiennej rekordowej `v_zespol`. Dalej sprawdzany jest warunek wyjścia z pętli. Kończymy pętlę w momencie, gdy wartość atrybutu `%NOTFOUND` kursora jest równa `TRUE`, czyli wtedy, gdy wcześniejsze polecenie `FETCH` nie odczytało żadnego rekordu (czyli albo kursor nie odczytał żadnych rekordów z bazy danych albo wskaźnik bieżącego rekordu znajduje się poza ostatnim rekordem ze zbioru, czyli zostały odczytane już wszystkie rekordy kursora). Jeśli atrybut `%NOTFOUND` ma wartość `FALSE`, wówczas kontynuujemy pętlę, wypisując na konsoli liczbę pobranych dotąd rekordów z kursora (wartość atrybutu `%ROWCOUNT`, która tutaj jest wykorzystywana jako liczba porządkowa kolejnych rekordów) i nazwę zespołu z bieżącego rekordu kursora.

Po zakończeniu pętli kursor zostaje zamknięty poleceniem `CLOSE`.

Zaprezentowany przykład pokazuje typową konstrukcję pętli `LOOP` z kursorem.

Pętla FOR z kursorem (1)

- Postać polecenia:
- Pętla wykona się tyle razy, ile rekordów odczyta kursor.
- Brak konieczności otwierania i zamykania kursora.
- Zmienna indeksująca pętli jest zmienną rekordową, nie należy jej deklarować.
- Odwołania do atrybutów relacji, udostępnianych przez kursor, przy użyciu notacji kropkowej: „licznik.nazwa_atrybutu”.

```
FOR licznik IN nazwa_kursora LOOP  
    sekwencja poleceń  
END LOOP;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (12)

Wygodniejszym niż pętla LOOP rozwiązaniem, umożliwiającym pobieranie rekordów z kursora, jest pętla FOR z kursorem.

Pętla rozpoczyna się słowem kluczowym FOR, po którym umieszczamy zmienną licznikową. Zmiennej tej nie należy deklarować, jest to zmienna rekordowa o strukturze odpowiadającej strukturze rekordu kursora. Następnie po słowie IN podajemy nazwę wcześniej zadeklarowanego kursora. Po słowie LOOP podajemy sekwencję poleceń, która kończy się słowem END LOOP. Pętla wykona się tyle razy, ile rekordów odczytało zapytanie kursora z bazy danych. Uwaga! Stosując pętle FOR nie wykonujemy operacji otwierania i zamykania kursora. Kursor jest automatycznie otwierany przy wejściu do pętli, a zostaje zamknięty po wykonaniu ostatniej iteracji.

Wewnątrz pętli odwołujemy się do wartości atrybutów bieżącego rekordu kursora bezpośrednio bez konieczności wykonania polecenia FETCH. Odwołanie ma postać „licznik.nazwa_atrybutu”, możliwe jest tylko odczytanie wartości atrybutów (zmiana wartości jest zabroniona).

Pętla FOR z kursorem (2)

```
DECLARE
CURSOR cur_pracownicy(p_id_zesp NUMBER) IS
  SELECT imię, nazwisko, płaca_pod
  FROM pracownicy WHERE id_zesp = p_id_zesp;
BEGIN
  FOR v_cur IN cur_pracownicy(20) LOOP
    dbms_output.put_line(to_char(cur_pracownicy%ROWCOUNT)
      || ' ' || v_cur.imię || ' ' || v_cur.nazwisko
      || ' ' || to_char(v_cur.placa_pod));
  END LOOP;
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (13)

Bieżący slajd prezentuje użycie pętli FOR z kursorem.

W sekcji deklaracyjnej bloku zostaje zadeklarowany sparametryzowany kursor `cur_pracownicy`, który odczytuje imiona, nazwiska i płace podstawowe pracowników z zespołu, którego identyfikator jest przekazywany przez parametr.

W sekcji wykonywalnej bloku konstruujemy pętlę FOR, zauważmy, że po słowie `IN` podano nazwę kursora z wartością parametru – w pętli będą odczytywane rekordy opisujące kolejnych pracowników zespołu o numerze 20. Zmienną licznikową pętli jest zmienna rekordowa `v_cur`. Wewnątrz pętli wypisujemy imiona, nazwiska i płace podstawowe pracowników, kolejne rekordy numerowane są wartością atrybutu `%ROWCOUNT` kursora.

Zauważmy, że w programie nie ma poleceń otwarcia i zamknięcia kursora.

Pętla FOR z podzapytaniem (1)

- Postać polecenia:
- Pętla wykona się tyle razy, ile rekordów odczyta zapytanie.
- Zmienna indeksująca pętli jest zmienną rekordową o strukturze rekordu zapytania, nie należy jej deklarować.
- Odwołania do atrybutów zapytania przy użyciu notacji kropkowej: „licznik.nazwa_atrybutu”.

```
FOR licznik IN (zapytanie) LOOP  
    sekwencja poleceń  
END LOOP;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (14)

W programie PL/SQL można stosować odmianę pętli FOR z kursorem, mianowicie pętlę FOR z podzapytaniem. Obie pętle działają identycznie, jedyna różnica między nimi jest taka, że pętla FOR z podzapytaniem nie odczytuje rekordów wcześniej zadeklarowanego kursora, ale rekordy zapytania, umieszczonego w nawiasach zaraz po słowie IN. Pętla wykona się tyle razy, ile rekordów odczyta zapytanie z bazy danych.

Pętla FOR z podzapytaniem (2)

DECLARE

```
v_etat pracownicy.etat%TYPE := '&nazwa_etatu';
```

BEGIN

```
dbms_output.put_line('Pracownicy na etacie: ' || v_etat);
```

```
FOR v_prac IN (SELECT imie, nazwisko FROM pracownicy  
WHERE etat = v_etat) LOOP
```

```
dbms_output.put_line(v_prac.imie || ' ' || v_prac.nazwisko);
```

```
END LOOP;
```

```
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (15)

Bieżący slajd demonstruje użycie pętli FOR z podzapytaniem. W sekcji deklaracyjnej zadeklarowano zmienną `v_etat`, która jest inicjowana wartością podaną przez użytkownika (wykorzystano tutaj zmienną podstawienia). Pierwsze polecenie programu wyświetla na konsoli tekst „Pracownicy na etacie <nazwa etatu>”, gdzie nazwa etatu jest wartością zmiennej `v_etat`. Następnie rozpoczyna się pętla FOR z podzapytaniem, odczytującym imiona i nazwiska pracowników, pracujących na etacie określonym zmienną `v_etat` (patrz warunek w klauzuli WHERE zapytania). Zmienną licznikową pętli jest zmienna rekordowa `v_prac`. Wewnątrz pętli wartości atrybutów `IMIE` i `NAZWISKO` rekordów zapytania zostają wypisane na konsoli. Zauważmy, w jaki sposób realizowane jest odwołanie do atrybutów – wykorzystujemy notację kropkową (odpowiednio `v_prac.imie` i `v_prac.nazwisko`).

Klauzula WHERE CURRENT OF (1)

- Umożliwia modyfikację (poleceniem UPDATE) bądź usunięcie (poleceniem DELETE) bieżącego rekordu kursora.
- Kursor musi zostać zadeklarowany z klauzulą FOR UPDATE
- Otwarcie kursora zakłada blokady na rekordach odczytanych przez zapytanie kursora.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (16)

Przejdziemy teraz do omówienia konstrukcji, umożliwiających modyfikację i usuwanie rekordów z użyciem kursora.

Jak już wcześniej wspomniano, jeśli w deklaracji kursora umieszczono klauzulę FOR UPDATE, rekordy, odczytane z bazy danych przez kursor, zostają zablokowane i przygotowane do ewentualnej modyfikacji czy też usunięcia. Jeśli bieżący rekord kursora ma zostać zmodyfikowany, wówczas operację tą realizuje się, używając standardowego polecenia UPDATE, skierowanego do relacji, z której kursor odczytał rekord. Selekcję w relacji rekordu, który zostanie zmodyfikowany (musi to być bieżący rekord kursora), zapewnia użycie klauzuli WHERE CURRENT OF <nazwa kursora>. Analogicznie wygląda sytuacja, gdy chcemy usunąć z relacji rekord, będący bieżącym rekordem kursora. Stosujemy wówczas polecenie DELETE z klauzulą WHERE CURRENT OF <nazwa kursora>.

Klauzula WHERE CURRENT OF (2)

```
DECLARE
  CURSOR cur_pracownicy(p_id_zesp NUMBER) IS
    SELECT etat, placa_pod
    FROM pracownicy WHERE id_zesp = p_id_zesp
    FOR UPDATE;
  v_podwyzka NUMBER(2,1);
BEGIN
  FOR v_cur IN cur_pracownicy(30) LOOP
    IF v_cur.etat = 'PROFESOR' THEN v_podwyzka := 1.2;
    ELSE v_podwyzka := 1.1; END IF;
    UPDATE pracownicy SET placa_pod = placa_pod * v_podwyzka
    WHERE CURRENT OF cur_pracownicy;
  END LOOP;
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (17)

Przykład na bieżącym slajdzie prezentuje użycie klauzuli WHERE CURRENT OF.

Sparametryzowany kursor cur_pracownicy został zadeklarowany z klauzulą FOR UPDATE. Dodatkowo zadeklarowano zmienną liczbową o nazwie v_podwyzka. W sekcji wykonywalnej programu umieszczono pętlę FOR z kursorem. Wewnątrz pętli dla bieżącego rekordu kursora sprawdzana jest wartość atrybutu ETAT. Jeśli jest to „PROFESOR”, wówczas do zmiennej v_podwyzka przypisywana jest wartość 1.2, w przeciwnym wypadku v_podwyzka jest równa 1.1. Następnie dokonujemy modyfikacji rekordu relacji PRACOWNICY, który jest bieżącym rekordem kursora, zwiększając wartość atrybutu PLACA_POD o procent określony w zmiennej v_podwyzka. Polecenie modyfikujące to standardowe polecenie UPDATE, klauzula WHERE CURRENT OF cur_pracownicy znajduje w relacji PRACOWNICY rekord, który jest bieżącym rekordem kursora cur_pracownicy.

Kursor niejawny (1)

- Tworzony automatycznie dla poleceń INSERT, UPDATE, DELETE i SELECT INTO w programie PL/SQL.
- Otwierany bezpośrednio przed wykonaniem polecenia, zamykany zaraz po wykonaniu polecenia.
- Nazwa kursora: SQL.
- Znaczenie atrybutów:
 - %FOUND – TRUE jeśli polecenie odczytało/zmodyfikowało chociaż jeden rekord,
 - %NOTFOUND – TRUE jeśli polecenie nie odczytało/zmodyfikowało żadnego rekordu,
 - %ROWCOUNT – liczba rekordów odczytanych/zmodyfikowanych przez polecenie,
 - %ISOPEN – zawsze FALSE.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (18)

Omówimy teraz kursory niejawne. Są one automatycznie tworzone dla każdego polecenia INSERT, UPDATE, DELETE i SELECT INTO, jakie zostaje umieszczone w programie PL/SQL. Kursor niejawny nosi zawsze nazwę „SQL” i jest otwierany bezpośrednio przed wykonaniem polecenia i zamykany zaraz po jego zakończeniu. Kursora niejawnego używa się tylko do sprawdzenia stanu ostatnio realizowanego polecenia. Dla polecenia UPDATE możemy sprawdzić, ile rekordów zostało uaktualnionych, dla polecenia DELETE ile rekordów usunięto, dla polecenia INSERT – ile rekordów zostało wstawionych. W tym celu wykorzystuje się znane nam już atrybuty kursora. Atrybut %FOUND dla kursora niejawnego ma wartość TRUE jeśli ostatnie polecenie odczytało w przypadku SELECT INTO lub przetworzyło dla pozostałych poleceń chociaż jeden rekord, wartość FALSE gdy polecenie nie odczytało/nie przetworzyło żadnego rekordu. Wartości atrybutu %NOTFOUND są komplementarne w stosunku do wartości atrybutu %FOUND – TRUE jeśli ostatnie polecenie nie odczytało/nie przetworzyło żadnego rekordu, FALSE w przeciwnym wypadku. Jeśli interesuje nas liczba rekordów odczytanych/ przetworzonych przez ostatnie polecenie, posługujemy się atrybutem %ROWCOUNT. Atrybutu %ISOPEN dla kursora niejawnego nie używamy – ma on zawsze wartość FALSE.

Korzystając z atrybutów kursora niejawnego należy pamiętać, że opisują one stan ostatniego polecenia – każde polecenie ustawia na nowo wartości atrybutów.

Kursor niejawnny (2)

```
BEGIN
DELETE FROM pracownicy WHERE id_zesp is null;
IF SQL%FOUND THEN
    dbms_output.put_line('Usuniętych rekordów: ' ||
        to_char(SQL%ROWCOUNT));
ELSE
    dbms_output.put_line('Brak rekordów do usunięcia!');
END IF;
INSERT INTO zespoly(id_zesp, nazwa)
    AS SELECT id_zesp + 5, 'Nowy ' || nazwa FROM zespoly;
dbms_output.put_line('Dodanych rekordów: ' ||
    to_char(SQL%ROWCOUNT));
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (19)

Przykład na bieżącym slajdzie pokazuje użycie atrybutów kursora niejawnego.

Pierwsze polecenie usuwa z relacji PRACOWNICY rekordy, w których wartość atrybutu ID_ZESP jest pusta. Jeśli usunięto chociaż jeden rekord (wartość atrybutu %FOUND kursora niejawnego jest równa TRUE), na konsoli wypisana zostanie liczba usuniętych rekordów (wartość atrybutu %ROWCOUNT kursora niejawnego). W przeciwnym wypadku na konsoli pojawi się komunikat „Brak rekordów do usunięcia!”.

Dalej wykonywane jest polecenie wstawienia do relacji ZESPOLY wyniku podzapytania. Po wykonaniu operacji na konsoli wypisana zostanie liczba dodanych przez polecenie rekordów (wartość atrybutu %ROWCOUNT kursora niejawnego).

Zadania

1. Zdefiniuj kursor zawierający nazwiska i daty zatrudnienia wszystkich asystentów. Posłuż się tym kurem do wyświetlenia rekordów w formie zdań „Asystent <nazwisko> pracuje od <data_zatrudnienia>”. Posłuż się poleceniem FETCH.
2. Zdefiniuj kursor, dzięki któremu będzie można wyświetlić trzech najlepiej zarabiających pracowników. Posłuż się atrybutem kursora %ROWCOUNT.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (20)

Bieżący slajd rozpoczyna zbiór zadań, których celem jest utrwalenie wiadomości o kursorach w programach PL/SQL.

Zadania

3. Zdefiniuj kursor, który posłuży do dokonania następującej modyfikacji: pracownikom zespołu „ALGORYTMY” podnieś płacę dodatkową o 100 złotych, pracownikom zespołu „ADMINISTRACJA” podnieś płacę dodatkową o 150 złotych, w pozostałych zespołach usuń doktorantów.
4. Napisz program, który zapyta się użytkownika o etat a następnie wyświetli nazwiska wszystkich pracowników posiadających dany etat. Zastosuj pętlę FOR z kursorem sparametryzowanym.

1

DECLARE**CURSOR** cur_asystenci **IS SELECT** nazwisko, zatrudniony
FROM pracownicy **WHERE** etat = 'ASYSTENT';

v_nazwisko pracownicy.nazwisko%TYPE;

v_zatrudniony pracownicy.zatrudniony%TYPE;

BEGIN**OPEN** cur_asystenci;**LOOP****FETCH** cur_asystenci **INTO** v_nazwisko, v_zatrudniony;**EXIT WHEN** cur_asystenci%NOTFOUND;dbms_output.put_line('Asystent ' || v_nazwisko || ' pracuje od ' ||
to_char(v_zatrudniony, 'dd.mm.yyyy'));**END LOOP;****CLOSE** cur_asystenci;**END;**

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (1), którego treść zacytowano poniżej.

- (1) Zdefiniuj kursor zawierający nazwiska i daty zatrudnienia wszystkich asystentów. Posłuż się tym kursorem do wyświetlenia rekordów w formie zdań „Asystent <nazwisko> pracuje od <data_zatrudnienia>”. Posłuż się poleceniem **FETCH**.

2

```
DECLARE
CURSOR cur_prac IS SELECT nazwisko
FROM pracownicy ORDER BY placa_pod desc;
v_nazwisko pracownicy.nazwisko%TYPE;
BEGIN
  OPEN cur_prac;
  LOOP
    FETCH cur_prac INTO v_nazwisko;
    EXIT WHEN cur_prac%NOTFOUND OR cur_prac%ROWCOUNT>3;
    dbms_output.put_line(to_char (cur_prac%ROWCOUNT)
      || '. ' || v_nazwisko);
  END LOOP;
  CLOSE cur_prac;
END;
```

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (2), którego treść zacytowano poniżej.

(2) Zdefiniuj kursor, dzięki któremu będzie można wyświetlić trzech najlepiej zarabiających pracowników. Posłuż się atrybutem kursora %ROWCOUNT.

Rozwiązania

```
3 DECLARE
  CURSOR cur_prac IS SELECT etat, nazwa
    FROM pracownicy NATURAL JOIN zespoly
   FOR UPDATE OF placa_dod;
BEGIN
  FOR v_prac IN cur_prac LOOP
    IF v_prac.nazwa = 'ALGORYTMY' THEN
      UPDATE pracownicy SET placa_dod = nvl(placa_dod,0) + 100
        WHERE CURRENT OF cur_prac;
    ELSIF v_prac.nazwa = 'ADMINISTRACJA' THEN
      UPDATE pracownicy SET placa_dod = nvl(placa_dod,0) + 150
        WHERE CURRENT OF cur_prac;
    ELSIF v_prac.etat = 'DOKTORANT' THEN
      DELETE FROM pracownicy WHERE CURRENT OF cur_prac;
    END IF;
  END LOOP;
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (24)

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (3), którego treść zacytowano poniżej.

- (3) Zdefiniuj kursor, który posłuży do dokonania następującej modyfikacji: pracownikom zespołu „ALGORYTMY” podnieś płacę dodatkową o 100 złotych, pracownikom zespołu „ADMINISTRACJA” podnieś płacę dodatkową o 150 złotych, w pozostałych zespołach usuń doktorantów.


```
4 DECLARE
  CURSOR cur_prac(p_etat VARCHAR2) IS
    SELECT nazwisko FROM pracownicy WHERE etat = p_etat;
    v_etat pracownicy.etat%TYPE := '&nazwa_etatu';
BEGIN
  FOR v_prac IN cur_prac(v_etat) LOOP
    dbms_output.put_line(v_prac.nazwisko);
  END LOOP;
END;
```

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (4), którego treść zacytowano poniżej.

- (4) Napisz program, który zapyta się użytkownika o żądany etat a następnie wyświetli nazwiska wszystkich pracowników posiadających dany etat. Zastosuj pętlę FOR z kursorem sparametryzowanym.

Obsługa wyjątków

- Wyjątek – błąd lub ostrzeżenie, wygenerowane w trakcie działania programu, wskazujące na wystąpienie niepoprawnej sytuacji.
- Rodzaje wyjątków:
 - predefiniowane – zgłaszane automatycznie przez system, zdefiniowane dla błędów z katalogu Oracle
 - użytkownika – zadeklarowane w sekcji DECLARE, zgłaszane przez użytkownika poleceniem RAISE.
- Po wystąpieniu wyjątku sterowanie przechodzi do sekcji obsługi wyjątków (klauzula EXCEPTION).

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (26)

Przejdziemy teraz do omawiania zagadnień związanych z obsługą błędów, jakie mogą pojawić się w trakcie działania programu PL/SQL. Źródłem błędów mogą być niepoprawne operacje (np. próba wstawienia do relacji rekordu z wartościami powielającymi istniejące już w kluczu unikalnym wartości, dzielenie przez 0), awarie SZBD lub utrata połączenia z SZBD. SZBD Oracle ma zdefiniowany tzw. katalog błędów, w którym każdy błąd ma przypisany numer i odpowiedni komunikat (np. błąd ORA-00060 z komunikatem „Wykryto zakleszczenie w trakcie oczekiwania na przydzielenie zasobu” czy też ORA-02264 „Nazwa używana przez istniejące ograniczenie”).

Wystąpienie błędu w trakcie działania programu PL/SQL domyślnie powoduje przerwanie programu i wyświetlenie na konsoli komunikatu o wystąpieniu błędu. Programista ma jednak możliwość konstrukcji programu PL/SQL w taki sposób, aby w razie wystąpienia błędu program nie został przerwany, ale wykonał jakąś alternatywną akcję w postaci sekwencji poleceń. Jest to możliwe dzięki istnieniu predefiniowanych wyjątków, będących „nazwami” dla najczęstszych błędów z katalogu błędów SZBD Oracle. W razie wystąpienia w trakcie działania programu błędu, dla którego istnieje predefiniowany wyjątek, odpowiednio skonstruowany program może ów wyjątek „przechwycić”, nie dopuszczając do przerwania programu i wykonując polecenia, umieszczone w sekcji obsługi wyjątków, rozpoczynającej się od słowa kluczowego EXCEPTION. Oprócz wyjątków predefiniowanych programista może użyć swoich własnych wyjątków, jednak sam musi zapewnić ich wywoływanie w programie przez użycie odpowiedniego polecenia.

Struktura sekcji EXCEPTION

- *Sekwencja poleceń_i* zostaje wykonana, gdy w bloku wystąpi *wyjątek_i*.
- Nieobsłużony wyjątek przerywa działanie programu.
- Opcjonalna sekcja OTHERS – obsługuje wszystkie niewymienione wyjątki.

```

DECLARE
...
BEGIN
...
EXCEPTION
  WHEN <nazwa wyjątku_1> THEN
    sekwencja poleceń1
  WHEN <nazwa wyjątku_2> THEN
    sekwencja poleceń_2
  ...
  WHEN OTHERS THEN
    sekwencja poleceń_n
END;

```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (27)

Na bieżącym slajdzie zaprezentowano strukturę sekcji obsługi wyjątków. Sekcja ta rozpoczyna się słowem kluczowym **EXCEPTION** i występuje na samym końcu bloku PL/SQL, po wszystkich poleceniach części wykonywalnej bloku. Sekcja obsługi wyjątków składa się z szeregu podsekcji (minimum jednej), z których każda odpowiada za obsługę określonego wyjątku. Podsekcja rozpoczyna się słowem kluczowym **WHEN** po którym umieszcza się nazwę wyjątku, wystąpienie którego uruchamia daną podsekcję, natomiast po słowie **THEN** znajduje się sekwencja poleceń (również np. blok zagnieżdżony), która ma zostać wykonana w razie wystąpienia wyjątku. Jedna podsekcja może również być związana z kilkoma wyjątkami, w taki przypadku po słowie **WHEN** umieszczamy nazwy wyjątków połączone spójnikami logicznymi **OR** (np. **WHEN** wyj_1 **OR** wyj_2 **OR** wyj_3 **THEN** ...). Opcjonalna podsekcja **WHEN OTHERS** zostaje uruchomiona dla wszystkich wyjątków, które wystąpiły w trakcie działania programu, a dla których nie zdefiniowano indywidualnych podsekcji. Sekcja obsługi wyjątków kończy się słowem kluczowym **END**, kończącym również cały blok PL/SQL. Jeśli w programie wystąpi wyjątek, dla którego nie zdefiniowano podsekcji **WHEN** i nie istnieje również podsekcja **WHEN OTHERS**, wyjątek taki przerywa działanie programu. Na następnym slajdzie dokładnie przyjrzymy się procesowi propagacji wyjątków.

Propagacja wyjątków (1)

```

BEGIN
  BEGIN
    IF x=1 THEN
      RAISE wyj_1;
    ELSIF x=2 THEN
      RAISE wyj_2;
    ELSE
      RAISE wyj_3;
    END IF;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_1 THEN
      sekwencja_1
    END;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_2 THEN
      sekwencja_2
    END;

```

wyjątek *wyj_1* jest obsługany lokalnie w bloku wystąpienia wyjątku (zostaje wykonana *sekwencja_1*), sterowanie przechodzi do kolejnej instrukcji w bloku nadrzędnym

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (28)

Na powyższym slajdzie zdefiniowano przykładowy blok PL/SQL („blok zewnętrzny”), w którym zagnieżdżono inny blok („blok wewnętrzny”). Oba bloki posiadają zdefiniowane sekcje obsługi wyjątków, blok wewnętrzny z podsekcją dla wyjątku *wyj_1*, blok zewnętrzny z podsekcją dla wyjątku *wyj_2*. Zakładamy teraz, że zmienna *x* w bloku wewnętrznym ma wartość 1. Zostaje spełniony warunek $x = 1$, wykonane zostaje polecenie `RAISE wyj_1;`, powodujące wygenerowanie w bloku wewnętrznym wyjątku *wyj_1* (polecenie `RAISE` zostanie dokładnie przedstawione przy omawianiu wyjątków użytkownika). Sterowanie w bloku wewnętrznym zostaje przekazane do sekcji obsługi wyjątków tego bloku, tam zostaje znaleziona podsekcja odpowiedzialna za obsługę wyjątku *wyj_1* i wykonane zostają polecenia określone jako *sekwencja_1*. Następnie sterowanie przechodzi do pierwszego polecenia po bloku, w którym została znaleziona podsekcja obsługi wyjątku, a więc do pierwszego polecenia bloku zewnętrznego, umieszczonego zaraz po słowie `END`, kończącym blok wewnętrzny. Program kontynuuje wykonanie.

Propagacja wyjątków (2)

```

BEGIN
  BEGIN
    IF x=1 THEN
      RAISE wyj_1;
    ELSIF x=2 THEN
      RAISE wyj_2;
    ELSE
      RAISE wyj_3;
    END IF;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_1 THEN
      sekwencja_1
    END;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_2 THEN
      sekwencja_2
    END;
END;

```

nie znaleziono klauzuli obsługi *wyj_2* w bloku wystąpienia wyjątku, wyjątek *wyj_2* jest obsługiwany w bloku nadrzędnym (zostaje wykonana *sekwencja_2*), program zostaje zakończony (blok nadrzędny jest blokiem najwyższego poziomu)

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (29)

Założmy teraz, że zmienna *x* ma wartość 2, a więc wygenerowany został wyjątek *wyj_2*. Sterowanie przechodzi do sekcji obsługi wyjątków w bloku wewnętrznym, jednak nie ma tam zdefiniowanej podsekcji do obsługi wyjątku *wyj_2*. Sterowanie przechodzi do sekcji obsługi wyjątków bloku zewnętrznego, tam zostaje znaleziona podsekcja obsługi wyjątku *wyj_2*, zostaje wykonana sekwencja poleceń *sekwencja_2*. Dalej sterowanie jest przekazywane do pierwszej instrukcji po bloku, w którym znaleziono pasującą podsekcję obsługi wyjątku, a więc do pierwszej instrukcji po słowie **END** kończącym blok zewnętrzny. Jednak blok zewnętrzny nie jest blokiem zagnieżdżonym w innym bloku, nie ma więc żadnej dalszej instrukcji. Program zostaje zakończony, nie ma żadnego komunikatu o wystąpieniu błędu.

Propagacja wyjątków (3)

```

BEGIN
  BEGIN
    IF x=1 THEN
      RAISE wyj_1;
    ELSIF x=2 THEN
      RAISE wyj_2;
    ELSE
      RAISE wyj_3;
    END IF;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_1 THEN
      sekwencja_1
    END;
    ...
  EXCEPTION
    WHEN wyj_2 THEN
      sekwencja_2
    END;

```

nie znaleziono klauzuli obsługi wyj_3 ani w bloku wystąpienia wyjątku ani w bloku nadrzędnym, program zostaje przerwany z komunikatem „wystąpił nieobsłużony wyjątek”

BŁĄD

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (30)

Rozważmy ostatnią sytuację. Teraz zmienna x ma wartość różną od 1 i 2, dlatego zostaje wygenerowany wyjątek wyj_3. Sterowanie przechodzi do sekcji obsługi wyjątków bloku, w którym wystąpił wyjątek, czyli bloku wewnętrznego, tam jednak nie ma podsekcji obsługi wyjątku wyj_3. Sterowanie jest przekazywane do sekcji obsługi wyjątków bloku zewnętrznego, ale i tam nie ma pasującej podsekcji obsługi wyjątku wyj_3. Program zostaje przerwany z komunikatem o wystąpieniu nieobsługiwanego wyjątku.

Zaprezentowane przykłady powinny wyjaśnić ogólną zasadę propagacji wyjątków. Jeśli w bloku wystąpił wyjątek, sterowanie jest przekazywane do sekcji obsługi wyjątków tego bloku, tam poszukiwana jest podsekcja odpowiedzialna za obsługę danego wyjątku. Jeśli podsekcja zostanie znaleziona, wykonywana jest sekwencja poleceń w niej umieszczona. Następnie sterowanie przechodzi do pierwszej instrukcji po bloku, w którym obsłużono wyjątek. W przypadku nie znalezienia pasującej podsekcji obsługi wyjątków, poszukiwanie pasującej podsekcji jest kontynuowane w sekcji obsługi wyjątków bloku nadrzędnego, itd. Jeśli blok nie ma bloku nadrzędnego lub przeszukano sekcje obsługi wyjątków wszystkich bloków i nie znaleziono żadnej pasującej podsekcji, program zostaje przerywany z komunikatem o błędzie.

Predefiniowane wyjątki (1)

Nazwa wyjątku	Numer błędu	Opis wyjątku
CASE_NOT_FOUND	ORA-06592	nie znaleziono pasującej klauzuli WHEN dla CASE
CURSOR_ALREADY_OPEN	ORA-06511	próba otwarcia już otwartego kursora
DUP_VAL_ON_INDEX	ORA-00001	powielenie wartości w atrybucie z kluczem podstawowym lub unikalnym
INVALID_CURSOR	ORA-01001	wykonanie zabronionej operacji na kursorze (np. zamknięcie nie otwartego kursora)
NO_DATA_FOUND	ORA-01403	polecenie SELECT INTO nie zwróciło żadnego rekordu
TOO_MANY_ROWS	ORA-01422	polecenie SELECT INTO zwróciło więcej niż jeden rekord
VALUE_ERROR	ORA-06502	błąd wykonania operacji arytmetycznej, konwersji lub rozmiaru typu
ZERO_DIVIDE	ORA-01476	dzielenie przez zero

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (31)

Na bieżącym slajdzie przedstawiono niektóre z predefiniowanych wyjątków SZBD Oracle wraz z numerami błędów odpowiadających błędów z katalogu błędów.

Wyjątek CASE_NOT_FOUND zostaje wygenerowany w przypadku, gdy dla wyrażenia w poleceniu CASE nie znaleziono żadnej pasującej klauzuli WHEN a w wyrażeniu nie zdefiniowano klauzuli ELSE. Następny wyjątek, CURSOR_ALREADY_OPEN, powstaje w przypadku, gdy programista próbuje poleceniem OPEN otworzyć kursor, który już jest otwarty. Z kolei wyjątek INVALID_CURSOR zostaje wygenerowany w przypadku wykonania zabronionej operacji na kursorze, np. próba pobrania rekordu z kursora, który nie został otwarty. Wyjątek DUP_VAL_ON_INDEX powstaje w sytuacji, gdy wykonanie zlecenia INSERT lub UPDATE powoduje powielenie wartości w atrybucie (atrybutach) wchodzącym w skład klucza podstawowego lub unikalnego. Dwa następne wyjątki, NO_DATA_FOUND i TOO_MANY_ROWS, są związane z poleceniem SELECT INTO i zostają wygenerowane w przypadku, gdy polecenie, odpowiednio, nie zwróci żadnego rekordu lub zwróci więcej niż jeden rekord. Wyjątek VALUE_ERROR powstaje w przypadku wykonania błędnej operacji arytmetycznej, błędnej operacji konwersji lub w przypadku próby przypisania do obiektu wartości, która przekracza rozmiar typu obiektu. Ostatni z prezentowanych wyjątków, ZERO_DIVIDE, zostaje wygenerowany w przypadku wykonania w programie dzielenia przez zero.

Predefiniowane wyjątki (2)

DECLARE

```
v_nazwisko pracownicy.nazwisko%TYPE;
```

BEGIN

```
SELECT nazwisko INTO v_nazwisko
```

```
FROM pracownicy WHERE id_zesp = 10;
```

```
dbms_output.put_line(' W zespole 10 pracuje pracownik '||v_nazwisko);
```

EXCEPTION

```
WHEN NO_DATA_FOUND THEN
```

```
dbms_output.put_line('Brak pracowników w zespole 10!');
```

```
WHEN TOO_MANY_ROWS THEN
```

```
dbms_output.put_line('Więcej niż jeden pracownik w zespole 10!');
```

```
WHEN OTHERS THEN
```

```
dbms_output.put_line('Wystąpił inny błąd');
```

```
END;
```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (32)

Powyższy slajd prezentuje przykład użycia predefiniowanych wyjątków. W sekcji deklaracyjnej programu zadeklarowano zmienną `v_nazwisko`. Pierwsze polecenie w sekcji wykonywalnej, `SELECT INTO`, próbuje odczytać nazwisko pracownika, należącego do zespołu o numerze 10. Nazwisko pracownika ma zostać zapamiętane w zmiennej `v_nazwisko`. Jeśli w zespole o numerze 10 jest tylko jeden pracownik, odczyt powiedzie się i zostanie wykonana następna operacja, która wypisze na konsoli tekst „W zespole 10 pracuje pracownik <nazwisko pracownika>”. Następnie program zakończy działanie. Jeśli w zespole 10 nie ma żadnego pracownika, polecenie `SELECT INTO` wygeneruje wyjątek `NO_DATA_FOUND`. Sterowanie zostanie przekazane do sekcji obsługi wyjątków, mamy tam zdefiniowaną podsekcję dla wygenerowanego wyjątku. Z podsekcją związane jest tylko jedno polecenie, wypisze ono na konsoli komunikat „Brak pracowników w zespole 10”, następnie program zostanie zakończony. Jeśli w zespole 10 jest więcej niż jeden pracownik, polecenie `SELECT INTO` wygeneruje wyjątek `TOO_MANY_ROWS`. Sterowanie przejdzie do sekcji obsługi wyjątków, tam znajdzie podsekcję odpowiedzialną za ten wyjątek, polecenie w tej sekcji wypisze na konsoli tekst „Więcej niż jeden pracownik w zespole 10”. Program zostanie zakończony.

W sekcji obsługi wyjątków przykładowego bloku zdefiniowano dodatkową klauzulę `WHEN OTHERS`, która obsłuży ewentualne inne wyjątki, które zostaną wygenerowane podczas działania programu.

Wyjątki użytkownika (1)

- Deklaracja: **DECLARE**
nazwa_wyjątku EXCEPTION;
- Wywołanie: **RAISE** nazwa_wyjątku;
- Poleceniem RAISE można również wywołać wyjątki predefiniowane, np. RAISE TOO_MANY_ROWS.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (33)

Przejdziemy teraz do omawiania wyjątków użytkownika. Taki wyjątek musi zostać zadeklarowany w sekcji deklaracyjnej bloku PL/SQL. Postać deklaracji to nazwa wyjątku, za którym umieszcza się słowo EXCEPTION. Wyjątki użytkownika nigdy nie są zgłaszane automatycznie – nie ma żadnego zdarzenia, z którym byłyby one związane. To sam użytkownik musi taki wyjątek zgłosić – kiedy to zrobi zależy to od logiki programu. Poleceniem zgłaszającym wyjątek użytkownika jest polecenie RAISE, za którym umieszczamy nazwę zgłaszanego wyjątku. Działanie programu w przypadku zgłoszenia wyjątku użytkownika jest takie samo jak w przypadku wystąpienia wyjątku predefiniowanego – sterowanie zostaje przekazane do sekcji obsługi wyjątków. Należy wspomnieć, że poleceniem RAISE można w programie również zgłosić wyjątki predefiniowane.

Wyjątki użytkownika (2)

```

DECLARE
  za_male_zarobki EXCEPTION;
  za_duze_zarobki EXCEPTION;
  v_id_zesp zespoly.id_zesp%TYPE := &id_zespolu;
  CURSOR cur_prac(p_id_zesp NUMBER) IS
    SELECT placa_pod FROM pracownicy WHERE id_zesp = p_id_zesp FOR UPDATE;
BEGIN
  FOR v_prac IN cur_prac(v_id_zesp) LOOP
    BEGIN
      IF v_prac.placa_pod < 1500 THEN RAISE za_male_zarobki;
      ELSE RAISE za_duze_zarobki; END IF;
    EXCEPTION
      WHEN za_male_zarobki THEN UPDATE pracownicy SET placa_pod = placa_pod * 2
                                WHERE CURRENT OF cur_prac;
      WHEN za_duze_zarobki THEN UPDATE pracownicy SET placa_pod = placa_pod / 2
                                WHERE CURRENT OF cur_prac;
    END;
  END LOOP;
END;

```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (34)

Bieżący slajd prezentuje zastosowanie wyjątków użytkownika. W sekcji deklaracji bloku zadeklarowano: dwa wyjątki: `za_male_zarobki` i `za_duze_zarobki`, zmienną `v_id_zesp`, inicjalizowaną wartością podane przez użytkownika, oraz sparametryzowany kursor `cur_prac`, przeglądający płace podstawowe pracowników z zespołu o numerze przekazanym przez parametr (zwróćmy uwagę, że kursor przygotowuje zbiór rekordów do modyfikacji – zawiera klauzulę `FOR UPDATE`). Omówmy część wykonywalną programu. Rekordy kursora `cur_prac` są przeglądane w pętli `FOR`. Zauważmy, że wewnątrz pętli `FOR` mamy zagnieżdżony blok. Instrukcja warunkowa porównuje wartość atrybutu `PLACA_POD` rekordu kursora z wartością 1500, jeśli wartość `placa_pod` jest mniejsza od 1500, zostaje wygenerowany wyjątek `za_male_zarobki`, w przeciwnym wypadku zostaje wygenerowany wyjątek `za_duze_zarobki`. Sterowanie zostaje przekazane do sekcji obsługi wyjątków bloku zagnieżdżonego w pętli `FOR`, tam zostaje dopasowana podsekcja do odpowiedniego wyjątku. W przypadku wyjątku `za_male_zarobki` płaca podstawowa bieżącego pracownika zostaje podwojona, w przypadku wyjątku `za_duze_zarobki` – zmniejszona o połowę. Po aktualizacji zostaje zrealizowana kolejna iteracja pętli.

Zauważmy, że przykład został tak skonstruowany, że wyjątek nie przerywa wykonania programu, po obsłudze wyjątku program kontynuuje działanie.

RAISE_APPLICATION_ERROR (1)

- Polecenie RAISE_APPLICATION_ERROR przerywa działanie programu z wypisaniem na konsoli komunikatu o wystąpieniu błędu.
- Użycie:

```
RAISE_APPLICATION_ERROR(numer_błędu, komunikat);
```
- Numer błędu: od -20000 do -20999.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (35)

Bieżący slajd przedstawia polecenie RAISE_APPLICATION_ERROR, umożliwiające przerwanie programu z wypisaniem na konsoli komunikatu o błędzie. RAISE_APPLICATION_ERROR jest procedurą o dwóch parametrach. Pierwszy z nich określa numer błędu, z jakim zostanie przerwany program. Numer ten musi zawierać się w przedziale od -20000 do -20999. Numer ten wybiera sam użytkownik, przez co może utworzyć swój własny katalog błędów. Drugi parametr to komunikat, jaki zostanie wyświetlony na konsoli po przerwaniu programu. Przykładowo, jeśli wykonana zostanie procedura w postaci: RAISE_APPLICATION_ERROR(-20001, 'Mój błąd'), na konsoli pojawi się komunikat: „Błąd ORA-20001. Mój błąd”.

RAISE_APPLICATION_ERROR (2)

```

DECLARE
  v_nazwa zespoly.nazwa%TYPE := '&nazwa_zespolu';
  v_id_zesp zespoly.id_zesp%TYPE;
BEGIN
  SELECT id_zesp INTO v_id_zesp
  FROM zespoly WHERE nazwa = v_nazwa;
  UPDATE pracownicy SET id_szeffa = null WHERE id_szeffa IN
    (SELECT id_prac FROM pracownicy
     WHERE id_zesp = v_id_zesp);
  DELETE pracownicy WHERE id_zesp = v_id_zesp;
EXCEPTION
  WHEN NO_DATA_FOUND THEN
    raise_application_error(-20001,'Nie istnieje zespół o nazwie '
      || v_nazwa);
END;

```

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (36)

Bieżący slajd prezentuje przykład użycia procedury `RAISE_APPLICATION_ERROR`. W sekcji deklaracyjnej bloku zadeklarowano dwie zmienne: `v_nazwa` (inicjowana przez użytkownika) i `v_id_zesp`. Pierwsze polecenie programu próbuje odczytać z bazy danych identyfikator zespołu, którego nazwę podał użytkownik. Jeśli odczyt się powiedzie, identyfikator zespołu zostaje zapisany w zmiennej `v_id_zesp`. Następnie wszystkim pracownikom, których szefowie należą do zespołu, którego numer obecnie znajduje się w `v_id_zesp`, usuwamy wskazania szefów (ustawiamy wartość pustą w atrybucie `ID_SZEFFA`), a dalej usuwamy wszystkich pracowników z zespołu o numerze w `v_id_zesp`. Jeśli natomiast operacja odczytu identyfikatora zespołu, którego nazwę podał użytkownik, nie zakończyła się powodzeniem (np. użytkownik podał nazwę nieistniejącego zespołu), generowany jest wyjątek `NO_DATA_FOUND`. Sterowanie zostaje przekazane do sekcji obsługi wyjątków, tam zostaje znaleziona podsekcja dla wyjątku `NO_DATA_FOUND` z poleceniem `RAISE_APPLICATION_ERROR`, które przerywa działanie programu zgłoszeniem błędu `ORA-20001` i komunikatem „Nie istnieje zespół o nazwie <nazwa zespołu>”.

Zadania

5. Rozszerz program z zadania 4. z kursorów o obsługę sytuacji podania niepoprawnego etatu (etatu, na którym nie pracuje żaden pracownik).
6. Napisz program z użyciem kursora, który odczyta informacje o wszystkich profesorach i przyzna im podwyżkę w wysokości 10% sumy płac podstawowych ich podwładnych. Jeśli po podwyżce pensja któregoś z profesorów przekroczyłaby 4000 złotych, program powinien zgłosić błąd (skorzystaj z procedury RAISE APPLICATION ERROR).

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (37)

Bieżący slajd rozpoczyna zbiór zadań, których celem jest utrwalenie wiadomości o kursorach w programach PL/SQL.

5

```
DECLARE
CURSOR cur_prac(p_etat VARCHAR2) IS
  SELECT nazwisko FROM pracownicy WHERE etat = p_etat;
v_etat pracownicy.etat%TYPE := '&nazwa_etatu';
v_temp char(1);
BEGIN
  SELECT 1 INTO v_temp FROM pracownicy WHERE etat = v_etat;
  RAISE TOO_MANY_ROWS;
EXCEPTION
  WHEN NO_DATA_FOUND THEN
    dbms_output.put_line('Brak pracownika na etacie '|| v_etat);
  WHEN TOO_MANY_ROWS THEN
    FOR v_prac IN cur_prac(v_etat) LOOP
      dbms_output.put_line(v_prac.nazwisko);
    END LOOP;
END;
```

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (5), którego treść zacytowano poniżej.

- (5) Rozszerz program z zadania 4. z kursorów o obsługę sytuacji podania niepoprawnego etatu (etatu, na którym nie pracuje żaden pracownik).

6

```
DECLARE
CURSOR cur_prof IS
  SELECT id_prac, placa_pod FROM pracownicy
  WHERE etat = 'PROFESOR' FOR UPDATE;
v_suma_plac number(10,2);
BEGIN
  FOR v_prof IN cur_prof LOOP
    SELECT sum(placa_pod) INTO v_suma_plac
    FROM pracownicy WHERE id_szefa = v_prof.id_prac;
    IF v_suma_plac + v_prof.placa_pod > 4000 THEN
      raise_application_error(-20010, 'Zbyt wysoka płaca!');
    ELSE
      UPDATE pracownicy SET placa_pod=placa_pod+v_suma_plac
      WHERE CURRENT OF cur_prof;
    END IF;
  END LOOP;
END;
```

Bieżący slajd przedstawia rozwiązanie zadania (6), którego treść zacytowano poniżej.

(6) Napisz program z użyciem kursora, który odczyta informacje o wszystkich profesorach i przyzna im podwyżkę w wysokości 10% sumy płac podstawowych ich podwładnych. Jeśli po podwyżce pensja któregoś z profesorów przekroczyłaby 4000 złotych, program powinien zgłosić błąd (skorzystaj z procedury RAISE APPLICATION ERROR).

Podsumowanie

- Kursor jest podstawowym mechanizmem odczytu danych w bloku PL/SQL.
- Kursor jawny jest deklarowany przez użytkownika, kursor niejawny jest automatycznie tworzony dla każdej operacji DML w bloku PL/SQL.
- Wyjątek to błąd lub ostrzeżenie, wygenerowane w trakcie działania programu, wskazujące na wystąpienie niepoprawnej sytuacji.
- Wyjątek predefiniowany jest generowany w przypadku wystąpienia błędu systemowego, wyjątek użytkownika musi zostać jawnie zgłoszony w trakcie działania programu.

Ćwiczenie 12 – PL/SQL (40)

W zakończonym ćwiczeniu zaprezentowano zaawansowane konstrukcje języka PL/SQL: kursory i obsługę wyjątków. Kursor jest podstawowym mechanizmem PL/SQL, umożliwiającym odczyt rekordów z relacji w bazie danych. Kursor jawny musi zostać przed użyciem zadeklarowany przez użytkownika, kursor niejawny jest automatycznie tworzony dla każdej operacji DML, umieszczonej w bloku PL/SQL.

Wyjątek jest błędem lub ostrzeżeniem, generowanym w trakcie wykonania programu, wskazującym na wystąpienie niepoprawnej sytuacji (np. brak rekordów w relacji, dzielenie przez zero, naruszenie ograniczenia integralnościowego). Wyjątek predefiniowany odpowiada na wystąpienie błędu systemowego, natomiast wyjątek użytkownika musi zostać zadeklarowany i jawnie zgłoszony w trakcie działania programu PL/SQL.

Każde z omówionych w ćwiczeniu zagadnień zostało utrwalone przez serię zadań.